

Каримов Абдусанд

етакчи ўритувчи

Ташкент шурин политехника университети академик лицейи

ЁШЛАР МАЪНАВИЙ ОНГНИ ШАКЛЛАНИШИДА

МАҲАЛЛАНИНГ ЎРНИ

Ҳар қандай миллатнинг маънавияти, маданиятини шакллантириш ва юксалтиришда, ҳеч шубҳасиз, маҳалланинг ўрни ва таъсири бекиёсдир.

Етук ва комил инсонлар дастлабки тарбияни оилада олиб, шу муҳитда шаклланади. Жамиятнинг бир бўғинини оилалар ташкил этса, шу оилалар эса маҳаллаларда яшаб, ҳамжиҳатликда, бирдамликда катта-катта бунёдкор ишларга қўл уради. Шундай экан, оила билан бир қаторда маҳалла ҳам ҳар бир ёш авлоднинг тарбияси, уларни ҳар жиҳатдан етук, жисмонан бақувват, ақлан кучли инсонлар бўлиб камол топишларида асосий ўринни эгаллайди.

Маълумки, азалдан ўзбек маҳаллалари чинакам миллий қадриятлар маскани бўлиб келган. Узаро меҳр-оқибат, аҳиллик ва тотувлик, эҳтиёжманд, ёрдамга муҳтож кимсалар ҳолидан хабар олиш, етим-есирларнинг бошини силаш, тўй-томоша, ҳашар ва маракаларни қўпчилик билан маслаҳатлатлашган ҳолда ўтказиш, яхши кунда ҳам, ёмон кунда ҳам бир-бирини қўллаб-қувватлаб елкадош бўлиш каби халқимизга ҳос урф-одат ва анъаналар авваламбор маҳалла муҳитида шаклланган ва ривожланган.

Айнан маҳаллаларда шаклланган миллий ва маънавий қадриятларни эъзозлаш ва изчил тарғиб қилиш, халқимизни энг яхши удум ва анъаналарни кенг оммалаштириш, Республика маҳаллалари ўртасида маданий ва маърифий ишларни кенг йўлга қўйиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1992 йил 12 сентябрдаги Фармонида мувофиқ Республика “Маҳалла” хайрия жамғармаси ташкил этилди. 1998 йил 23 апрелда “Фуқароларнинг ўзини-ўзи бошқариш органларини қўллаб-қувватлаш тўғрисида”ги Фармони қабул қилинди. Шу каби қонунларнинг қабул қилиниши ёшлар маънавий онгини оширишда жуда аҳамиятлидир.

Ўзбекистон Республикаси Президента Шавкат Мирзиёев таъкидлаганидек, “Бир сўз билан айтганда, халқимизнинг “Бир болага етти маҳалла ҳам ота, ҳам она”, деган мақолигаамал қилайлик. Биз учун жамиятда бетона бола йўқ ва бўлмаслиги керак. Ҳаммаси ўзимизнинг, Ўзбекистонимизнинг болалари” [1, 135-6].

“Бир болага етти маҳалла ота-она” деган нақлдан келиб чиқиб, келажак авлоднинг тарбиялаш унта таълим бериш жараёнини амалга ошириш борасида кичик ватан бўлмиш маҳалланинг олдида қуйидаги вазифалар туради:

- маҳалла фаоллари томонидан тарбия муассасалари билан биргаликда таълим-тарбия жараёнида амалга оширилиши керак бўлган масалаларни муҳокама қилишда қатнашиши ва оқилона ечимларни топишда фаоллик кўрсатилиши;
- маҳалла ўз ҳудудидаги ижтимоий ва иқтисодий ёрдамга муҳтож оилаларни аниқлаб, уларни қўллаб-қувватлаб ва фарзандларининг билим ва тарбия олишларига бош-қош бўлиши;
- маънан носоғлом оилаларни маҳалла йиғинларида муҳокама қилиш, уларга нисбатан жамоатчилик томонидан моддий ва маънавий ёрдам чораларни кўриш;
- маҳалла фаоллари орқали болалар онгига юртга мухаббат, ватанпарварлик ташаббускорлик, меҳнатсеварлик каби туйғуларни сингдирилиши;
- ёшлар онгига улуг аждодларимизнинг тарбиявий ўғитларини сингдирилиб боришида жамоатчиликни сафарбар қилиш;
- “Маънавият ва маърифат”, “Соғлом авлод учун”, “Маҳалла”, “Экосан”, “Умид”, “Нуроний” жамғармалари, “Камолот” ёшлар ижтимоий ҳаракати, хотин-қизлар қўмиталари, турли жамиятлар, бирлашмалар ва ижодий уюшмалар орқали ёшларни миллий истиқлол ғоялари руҳида тарбиялаш ишига, муаммоли масалаларнинг ечимини топишга фаол жалб қилиш;

- маҳалла ҳудудида ўқув-тарбия муассасалари билан биргаликда турли кўрик танловлар, спорт мусобақалари, анжуманлар, байрам ва беллашувлар ташкил қилиш;
- фарзандларига таълим ва тарбия беришда ижобий натижаларга эришадиган, намунали оилаларнинг ҳаёт тажрибаси оммалаштирилиб, маҳалла ҳудудида “Оила сабоқлари” машғулотларини ташкил қилиш;
- маҳаллада истиқомат қилаётган халқ усталари, санъаткорлар, зиёлилар томонидан “Устоз-шогирд” тизимида билим ва касб бериш фаолиятини ташкил этиш;
- ҳар бир ёш фуқарода маҳалла ободончилиги, аҳиллиги учун жавобгарлик руҳини шакллантириш ва шу каби бошқа вазифалардан иборат.

Шу каби вазифаларни амалга оширадиган бўлсак, ёшларни маънавий онгини оширишда самарали натижаларга эришиш мумкин. Шу сабабли биз маънавий ҳаётимизни, миллий онг ва қадриятларимиз, эътиқод ва тафаккуримиз, урф-одат ва анъаналаримизни асраб-авайлаш, маънавий оламимизни юксалтиришга интилар эканмиз, буларнинг барчаси маҳаллага янада кўпроқ имконият бериш, унинг ҳуқуқий ва амалий ваколатларини кенгайтириш билан бевосита алоқадор эканини тасаввур қилишимиз мумкин. Эндигина му стақилликка қадам қўяётган ёшлар ватанпарварлик, ота-онани эъзозламоқ, инсонпарварлик, халқпарварлик, меҳнатсеварлик, ҳалоллик, тўғрилиқ, садоқат, каттага - ҳурмат, кичикка - иззат, билимга интилоқ, шукроналик каби фазилатларни ўзларида мужассам этсалар ёки ўз ҳаётлари давомида ана шу юксак инсоний фазилатларга қараб интилсалар, албатта камолотга эришадилар.

Маҳалланинг ёшлар маънавиятини шакллантириши билан боғлиқ масалалар ҳақида сўз юритиб, уларни кўз ўнгимиздан ўтказиб, атрофлича таҳлил қилар эканмиз, бундаги асосий маъсулият, айниқса, маҳалла фаоллари ҳамда ота-оналарнинг зиммасига тушади.

Ёшларнинг маънавий онгини шакллантириш орқали биз уларда Ватанга садоқат, юртга муҳаббат, ота-онага ҳурмат туйғуларни қарор топтиришга эришишимиз мумкин. Бир сўз билан айтганда, шу азиз юртга муносиб фарзандлар қилиб камол топтиришимизда, айниқса, маҳалла фаолларининг ўрни бекиёсдир. Сабаби, фарзанд тарбиясига кучли таъсир этувчи муҳитлардан бири айнан биз яшайдиган маҳалладир. Айтайлик маҳаллаларда йил фаслларига қараб турли байрамлар, тадбирлар, спорт мусобақалар ўтказилади. Бундан ташқари, биз ўзбек халқининг азал-азалдан шаклланиб авлоддан-авлодга ўтиб келаётган анъана ва одатларимизга кирувчи “хашар қилиш”, “маҳаллани ободонлаштирамиз” зайлида кўпчилик иштирокида ўтказиладиган тадбирларнинг ёшлар дунёқараши, тарбиясининг тўғри йўналтирилган ҳолда оборилишига ўз таъсирини ўтказмасдан қолмайди. Чунки, маҳаллаларда ўтказиладиган бундай тадбир ва байрамлардан кўзланган асосий мақсад - инсонларни бир-бирига янада яқинлаштириш, уларни жипслаштириш, ҳамжиҳатлик, биродарлик, эрксеварлик, бирдамлик каби туйғуларни улар қалбида шакллантиришдан иборатдир.

Ёшларимиз келажакда етук инсон, баркамол авлод, ақлан ва жисмонан бакувват бўлиб етишишлари бугунги кунда долзарб масала ҳисобланади. Чунки, ёшлар мана шу юрт, она заминимизнинг келажаклари ва пойдеворлари ҳисобланади. Шундай экан, барчамиз Ватан, юрт олдидаги вазифамизни ҳис этган ҳолда ҳаракат қилсак, ҳамжиҳатликда бунёдкорлик ишларига қўл урсак ўйлаймизки, мамлакатимиз бунданда гуллаб-яшнаб, янада ривожланади. Шунинг учун барчамиз ёшлар таълим-тарбиясидек муҳим долзарб масалани ҳеч қачон унутмаслигимиз керак.

АДАБИЁТЛАР:

1. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз. -Т.: Ўзбекистон, 2017.
2. Zelenkov, M. Y., Laamarti, Y. A., Diaghilev, V. V., Vasilyeva, O. N., Zinkovsky, S., & Shermukhamedova, N. (2021). The system of key risk factors contributing to religious terrorist activities in the 21st century. *European Journal of Science and Theology*, 17(3), 91-101.

3. Namazova, Yulduz Muzapparovna. "PROBLEMS OF EDUCATIONAL TRAINING AND GENDER IN THE" NEW METHODOICAL SCHOOL" OF TURKISTAN." Scientific Bulletin of Namangan State University 1.12 (2019): 121-125.
4. Абдуллаева, Н., & Шермухамедова, Н. (2023). Духовно-просветительское значение наследия
5. Махмудходжи Бехбуди . in Library, 7(1). извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/archive/article/view/21738>
6. Нишанова, Озода Джалолитдиновна. "HUMAN ORIGINS AND NATIONAL FEATURES OF THE UZBEK ETHNIC CULTURE." Theoretical & Applied Science 9 (2015): 124-126.